

Amatörernas konung

Gunder Andersson har äst en intressant biograf över de olympiska pelens skapare, baron de Coubertin.

Stockholm fick som bekant inget OS. Att det inte skulle gå vägen kunde man – ursäktligt franskan – ha räknat ut med raset (som man sa i min barnoms Dalarna). Frågan är hur det ått om baron de Coubertin levat.

Historia

Daiva Kristy
Coubertin's Olympics
Lerner, 1997

OS 1936. "Vi har inte arbetat för att göra de olympiska spelen till ett museiföremål eller en film, eller för att låta kommersiella eller politiska intressen få överhanden", sade idealisten Coubertin 1927. Han höll sig borta ifrån olympiska spelen i Berlin nio år senare.

möjlig tanke, men i alla fall. När tockholm fick spelen 1912 var et på hans initiativ och in i döden öll han på dem som de mest lyckade någonsin (trots succén i Paris 924). Inte bara för att han (anonymt) vann guldmalaj i litteratur ir det idag oläsbara poemet *Ode i Sport*. Aten hade aldrig fått hans ist. Inte efter de förmyndjelser an utsattes för i samband med de rsta spelen 1896.

Coubertins karriär är fascinerande. Han var författaren som ingen iste ens när det begav sig, historikern som historiker skrattrade åt, ans äktenskap var ett Strindergsdräma. Han lyckades med en rda sak: att återskapa de olympiska spelen. Aven om de inte blev m han ville, de heller.

ok för bonddrängar

Amerikanskan Daiva Kristy har skrivit hans historia: *Coubertin's Olympics*. En bok som ibland rcks författara för bonddrängar i rra Nebraska. Hon skriver att ormandie "år ett område norr om aris, Frankrikes huvudstad" och knande. Fast hon kan sin Coubertin, en förfinad adelsman som i rotten fann utlopp för sin all-änt idealistiska världssyn. Ett rpor mot föräldrar och släkt, för lka den enda acceptabla samsällförändringen var Ludvig VI:s ätlingars återkomst på den anska tronen.

Han representerade vad Torsten enger senare skulle benämna nobbarnas revolt mot en delvis

dekadent och skräckslagen överklass, som i andanom såg hur deras privilegier skulle tas ifrån dem". Uppvuxen i denna Tjechovmiljö kom Coubertin i USA och England i kontakt med idrotten och fann därmed ett innehåll i sitt liv. Det blev fart både på studier och en slumrande kreativitet och organisationsförmåga.

Idén att återuppväcka de olympiska spelen var hans egen och alldeles vansinnig. Något genivar mötte han inte bland internationella idrotts höjdar. Grekerna var öppet fientliga, de hade haft några egna olympiska spel åren 1859 till 1888 med enbart grekiska deltagare. Prispengar hade delats ut, en styggelse enligt Coubertin. Inga uttänningar fick besudla det klassiska arvet, det var den grekiska hållningen.

Historien om hur beslutet om moderna OS fattades är som en akt ur en operett av Offenbach.

Coubertin hade 1895 kallat till en konferens om amatörfrågan, en hjärtesak för honom. När delegaterna infann sig, höga dignitärer från all världens hörn (från Sverigekom Viktor Balck), ställdes de

inför en ny dagordning där frågan om "moderna olympiska spel" var huvudpunkten. Men han bjöd på storstältig fest med ärvda pengar. Han visste, med Kristys ord, *how to wine and dine them*. Då och då höll han eldande skåltal, det utkastades propositioner, det röstades i fyllan och villan och plötsligt fann sig församlingen ha beslutat om nystart av de olympiska spelen.

När så väl skett hade tveksamheten bytts mot allmän entusiasm. Nu var det inte längre tal om att ha de första spelen i samband med världsutställningen i Paris 1900. Nej, redan året därpå och Aten var självklar arrangörstad.

Undanskuffad och överkörd

Coubertin, som på bild brukar framtona som en älderman med vit valrossmustersch, var då en smärt, elegant 32-åring med vaxade knävelborrar. En självklar ledargestalt efter sin bedrift?

Tvärtom. I efterhand åberopad som den olympiska idéns förundsgestalt (och så småningom ständig ordförande i IOK) fick han finna sig i att oavbrutet bli överkörd av sin egen styrelse eller lokala OS-arrangörer. Trots att han via intrigspelet på hög politisk nivå lyckats ro de första spelen iland ekonomiskt (de var nära att gå i putten innan de ens börjat, av brist på pengar) ignorerades han av de grekiska OS-värdarna. De ville sköta allt själva. Till sist fick han ändå en inbjudan att närvara. Inte som IOK-general, inte som delegat men som journalist.

Då och då höll han eldande skåltal, det utkastades propositioner, det röstades i fyllan och villan och plötsligt fann sig församlingen ha beslutat om nystart av de olympiska spelen.

Var Coubertin nästintill osynlig i Aten 1896 blev det inte bättre i hans älskade hemstad Paris, 1900. Arrangörerna struntade blankt i hans direktiv. Den parisiska organisationskommittén visste inget om idrott men visste ändå bäst. Tävlingsarna ägde rum under primitiva former, i parker och annorstädes, diskusar och spjut försvann i buskage och kast kunde inte mätas. Under marathontoppet visades svensken Ernst Fast fel, förlorade en halvtimme men tog ändå bron.

Freak show i S:t Louis

1904 i S:t Louis sprede tävlingarna ut över ett halvår, arrangörerna tillfogade typiskt "amerikanska" grenar till programmet, *tobacco juice spitting* och en *freak show*, en tävling mellan missfoster där det ingick att publiken skulle häna deltagarna. Coubertin brydde sig inte ens om att åka över, han satt i Paris och suckade: "För amerikaner är allting möjligt". Det var inte menat som en komplimang.

Långsamt blev det ändå styrelse på de olympiska lekarna. London 1908 blev en framgång och Stock-

holm 1912 en definitiv höjdpunkt. För Coubertin var den olympiska idén med sin inbyggda internationalism en religion, höjd över politiken, starkare än politiken. Första världskriget kom som en chock som han aldrig riktigt hämtade sig ifrån.

Den ena efter den andra av Coubertins idéer föll på hälleberget, dementerade av utvecklingen eller helt enkelt nedröstade. Han var länge emot att kvinnor skulle få deltaga (de var ju, vid hot om dödsstraff, uteslutna från antikens spel) och tuggade fräga när arrangörerna i hans hemstad Paris av alla ställen år 1900 släppte in kvinnor. I officiella grenar som tennis och golf men ändå. Ännu på 20-talet skällde han ut andra IOK-medlemmar för att de sedan 1912 tillät kvinnor att vara med i simning och simhopp. Beslut som enligt honom kom sig av IOK-styrelsens lystnad att se så mycket av kvinnokropparna som möjligt.

Beredd att tänka om

Samtidigt tycks han ha varit en rätt fryntlig person, beredd att tänka om. Han var emot tanken på ett vinter-OS, någon vinter fanns inte i antiken. Det blev vinter-OS. Han var från början emot att folk ur arbetarklassen skulle få vara med och tävla. Argumentet var krasst ekonomiskt: eftersom folk ur lägre samhällsklasser var fattiga skulle de kräva pengar. Ingen skulle frivilligt, av ren tävlingslust, ägna sig åt stora kroppsansträngningar. Coubertin hade fel som vanligt, det blev omöjligt att hålla arbetarungdomen utanför idrotten, trots att amatörriden i vissa idrotter hängde kvar ända in på 1980-talet.

Och han försonade sig med kvinnoidrotten. Sedan kvinnor tillätits delta i friidrott 1928 hade han bara positiva saker att säga. Så radikala var inte ens ledande svenska sportjournalister på 50-talet.

Coubertin fick uppleva den för honom omöjliga tanken att idrotten användes som politiskt propagandajippo, i Berlin 1936. Då var han gammal och trött och brydde sig inte om att närvara. Han uttryckte dock önskemålet att Beethovens (och Schillers) hymn *An der Freude* skulle spelas under invigningen, vilket Hitler välvilligt gick med på.

Hjärta i sammetsklädd ask

När baron Pierre de Coubertin dog 1938 begravdes han i Lausanne, den olympiska högborgen som han skapat under första världskriget då analkande tyska kanoner fick honom att lämna Paris. Hans hjärta begravdes dock i Olympia. I det till det yttre hiskeligt fula olympiamuseet kan man beskåda den ask, inklädd med rött sammet, vari hans hjärta transporterades.

Det kan tyckas lite makabert, men kan samtidigt sägas ingå i en katolsk relik- och helgontradition där också bitar av Kristi kors och annat hör hemma. För visst har baron de Coubertin i efterhand blivit närmast helgonförklarad, mannen som myntade det slagord som i förkortning lyder "huvudsaken är inte att vinna utan att kämpa väl". Fast den sentensen hittade han inte på själv, den fick han gratis av en amerikansk präst inför spelen i London 1908. Vem minns det?

GUNDER ANDERSSON

Kalkoner och dinos

Råkar man se någon debil produktion som *Independence Day* börjar man längta efter den gamla goda tiden då science fiction-filmer bara var opretentiösa och billiga, i ordets alla bemärkelser. Då brukade man använda kärrens glänsande navkapslar som flygande tefat och svetsloppor fick föreställa stjärnstoft. Sådana tekniska utsvävningar betraktades ju som djärva jämfört med de pappmonster som i början på seklet betade på filmdukarna.

Kulturflisor

Tills Spielberg dök upp för att ruska om hela genren. År 1963 steg han av bussen på Hollywood busscentral, 16 år gammal. Mager, aknämärkt och envis smög han sig in i Universalt Studios, lyckades träffa själva Sid Sheinberg (*the Big Boss*) och fick sitt första uppdrag: att registrera en billig TV-film med en äldre Joan Crawford i huvudrollen. Kärvt, blev det. Enligt Hollywoods historiker lyckades Steven lugna ner den hojtande stjärnan med rosor och Pepsi som fick henne att rapa av välbehag – hon var ju änka till Pepsi Colas VD och bolagets huvudägare.

Resten hör till legenden eller, som civilekonomer säger, till Hollywoods finansavdelning. Efter otaliga mångmiljonproduktioner blev Spielberg – som påstås ha läst en (1) bok i hela sitt liv – Hollywoods nye prins. *He goddam made it!*

Teknik och våld

Näväl: Spielbergs senaste film har kommit till byn, *The Lost World. Som Jurassic Park* (del 1) visar den att teknologi och våld trivs i samma säng. På duken, åtminstone.

Under filmens första kvart hinna man både se och tänka efter en smula: medan en stor mamma brachiosaurus mumsar på träd gullar fotografen med den sömriga bäbisen (ett drygt ton). I närheten hörs en pipig, kulsengen komposgnathus (en otäck korsning mellan ett kräldjur och en kalkon)... Frid och fröjd, liksom, som under en trevlig safari för norska tandläkare, för att nu dra till med något. I lugnan ro får vi grubbla över fabelns budskap: kapitalismen som går för långt tappar sin själ (om den någonsin hade någon), naturen som våldtas hämnas, de specier som vi trampar på kommer att äta upp oss, och så vidare. Passa på medan repliterna betar, ty det går alltid fort-fort med Spielberg.

Panik utbryter

Plötsligt blir det omöjligt att tänka längre: panik utbryter, regnet vräker ner, jeepar och den fina utrustningen trampas in kras, några gubbar äts upp och resten flyr Hals över huvud. Filmens sista bild fokuserar på en *archaeopteryx* vilande på en gren. Detta flygfa (som inte är att leka med, som ni vet) glor på oss. Det är skumt. Tänk om den flyger ifrån sin lilla 6? När Kalfornien? Men ta det lugnt. Till nästa Spielbergfilm.

CATHERINE GIEROW

Ljuga eller vilseleda?

I fredagens nummer av Finanstidningen (29/11) finns på sidan 2 ett debattinlägg av Anders R Olsson där jag i ingressen anklagas för att ljuga. Det förvånade mig, eftersom en så allvarlig anklagelse inte alls är likt Anders R som jag har debatterat med i årtal.

Mycket riktigt visar det sig att själva inlägget inte innehåller några som helst anklagelser om lögn. Ingressen tycks vara ett påhitt av någon redigerare.

Jag ser naturligtvis fram emot ett tillrätalläggande.

Bästa hälsningar,
ANITHA BONDESTAM

Svar: Den DN-artikel av Anitha Bondestam som jag hänvisade till är grovt vilseledande. Med Bertrand Russells definition så ljugar hon där – på samma sätt som kanonikus Sydney Smith ljög om Jeremy Bentham. Själva valde jag att inte använda begreppet lögn, just för att slippa dessa härkyverier om var gränsen går mellan medvetet vilseledande och ljugande. Redaktionen gjorde ett annat val. Jag kan bara beklaga att Anitha Bondestam finner semantiska finesser angelägnare att diskutera än saksfrågan: datainspektionens kamp mot offentlighetsprincipen.

ANDERS R OLSSON